Miljenko Žanić

POMORSKA PRAVA I LUČKI UREDI U VINODOLSKOM PRIMORJU

Pomorska uprava, odnosno posebni pomorsko-upravni organi, što je najneposrednije obavljaju, je državna djelatnost kojoj je zadatak da osigura pravni poredak na moru, brodovima, obalama i lukama u vezi s pomorskim saobraćajem, sigurnošću plovidbe i zaštitom ljudskih života i imovine na moru. Posredstvom predočenja njenog povijesnog slijeda mogu se u mnogočemu sagledati modaliteti njezinog sadržajnog djelovanja.[1] U Vinodolskom zakonu iz 1288. godine spominje se vinodolska luka i sankcije za krađu koja bi se u luci dogodila. U Bribirskom urbaru iz 1700. godine govori se o luci Selce preko koje se izvodi bribirsko drvo, a u luci je »službenik« i »kuća službenika«, dok su u Novljanskom urbaru iz 1763. godine navedene sankcije za krađu, nered i neovlaštenu trgovinu u luci Novi, te se spominje institucija »kapetana«, koji je odgovoran za red i trgovinu u luci. Godine 1828. spominje se Pomorsko zdravstveno zastupništvo Selce, čiji je upravitelj bio Giovanni Celligoi[2] s ispostavom u Novome i voditeljem Jurjom Maričićem.[3] Godine 1850. pod Centralnom pomorskom vladom u Trstu spominju se pomorska zdravstvena zastupništva u Novome i Selcima (Agenzie di porto e di sanità marittime), s ispostavama (Espoziture di porto e sanità/marittime) u Crikvenici i Sv. Jakovu. U Novome je agent bio Giovanni Celligoi,[4] a u Selcima Mettio Smoguina,[5] dok imena voditelja ispostava u Crikvenici i Sv. Jakovu nisu poznata. Godine 1859. agent Giovanni Celligoi prelazi u Selce, a u Novome službu preuzima Francesco Szarka.[6] Godine 1863. u Novome je uvedena Carinska služba (Ufficio doganale).[7] Lučku službu 1871. godine u Selcima preuzima Francesco Maurich,[8] a 1873. Andrea Valeriano Scrobogna.[9] U to vrijeme lučki ured u Selcima nadležan je za izdavanje pomorskih knjižica stanovništvu općina Belgrad, Bribir, Crikvenica, Drivenik, Grižane, Novi, Selce, Sv. Jelena i Sv. Jakov. Područje Lučkog ureda Selce obuhvaćalo je obalni pojas od rta Ertak do zaključno granice Vojne krajine (... Il distretto marittimo di Selcze si estende della punta Ertak fino al confine militare).[10] Do osnivanja lučkih ureda na ugarsko-hrvatskoj obali dolazi 1873. godine. Na čelu lučkih ureda u Rijeci i Senju nalaze se lučki kapetani (Capitani di porto), a na čelu drugih lučkih ureda lučki komesari (Commisionari di porto-vicecapitani). Pomorska oblast Selce (Distretto marittimo di Selcze) s lučkim zastupništvom Selce i ispostavama Crikvenica i Novi ustanovljena je 1875. Upravitelj zastupništva (dirigente) bio je Matteo Callisto Zuvicich,[11] a ispostave Crikvenica Antonio Rois,[12] dok ime upravitelja ispostave Novi nije poznato. Zastupništvo Selce i ispostave imali su uz upravitelja po jednog lučkog nadzornika pilota guardiano). Godine 1880. u Selcima dužnost Lučkog komesara preuzima Vincenzo Scuro, kapetan plovidbe,[13] 1883. Antonio Cettaro,[14] 1888. Giovani Celligoi, kap. d. p.,[15] 1889. Ladislav Sziklessy, kap. d. p.,[16] 1892. Guglielmo Dubravcich,[17] 1895. Giorgio Crnkovich,[18] a 1897. Luca Thian.[19] Go-

dine 1899. okružnicom Pomorske vlade u Rijeci (Governo marittimo ungherese) pod brojem 2270 od 6. 4. 1899. godine dotadašnja nadležnost Lučkog zastupništva u Selcima prelazi u Crikvenicu (Crikvenica postaje Lučka kapetanija), a ispostava iz Crikvenice prelazi u Selce. Tada imamo sljedeću kadrovsku situaciju i podjelu nadležnosti: Lučko zastupništvo Crikvenica, upravitelj Luca Thian i jedan lučki nadzornik, Lučka ispostava Selce, upravitelj Antonio Raguzin[20] i Lučka ispostava Novi, upravitelj Casimiro Pavletich (Kuzma Pavletić).[21] 1902. u Crikvenici dužnost Lučkog komesara preuzima Giuseppe Giusti, kap. d. p.[22] Godine 1903. u Pomorskoj oblasti Crikvenica (Distretto marittimo di Crikvenica) ponovno dolazi do učestalih kadrovskih promjena i to: upravitelj zastupništva Crikvenica je Giovanni Margan[23] s dva lučka nadzornika, upravitelj ispostave Selce je Antonio Raguzin,[24] a upravitelj ispostave Novi Antonio Iskra.[25] 1904. u Selcima dužnost upravitelja preuzima Giacomo Samardžija.[26] 1910. u Crikvenici dužnost upravitelja preuzima Luigi Milcenich,[27] 1914. Colomeno Husar,[28] a 1915. Nicola Turina.[29]

U opisanom razdoblju spomenuti lučki organi imali su pored opće lučko-redarstvene funkcije i dužnost vršenja nadzora nad novim lučkim gradnjama, obavljanja stručnih ispita, vođenja statistike o brodskom, robnom i putničkom prometu i ribolovu, vođenja upisnika brodova male obalne plovidbe, ribarskih plovila i čamaca, poduzimanja potrebne mjere sigurnosti u vezi s pomorsko-zdravstvenom službom i vođenje postupka raskuživanja i karantene. Osim toga lučki su organi sudili u pomorskim i ribarskim prekršajima, davali slobodan saobraćaj brodovima, naplaćivali lučke pristojbe, izdavali i pregledavali brodske isprave, vodili meteorološke podatke, vršili preglede brodova za utvrđivanje sposobnosti za plovidbu, intervenirali u slučajevima opasnosti na moru, vodili brigu o rasvjetnoj službi, o sigurnosti plovidbe i o redu na moru.

U državi SHS, odnosno u Kraljevini Jugoslaviji, 6. rujna 1919. utemeljena je Pomorska oblast u Bakru kao jedinstvena upravna vlast za cijelu obalu. Ona je ukinuta koncem 1924. godine, kada je utemeljena Direkcija pomorskog saobraćaja u Splitu u sastavu Ministarstva saobraćaja. Otad pa do drugog svjetskog rata ta se organizacija nije bitno mijenjala. Za vršenje egzekutivne službe cijela je obala bila podijeljena u administrativna okružja kojima su upravljale Lučke kapetanije I. reda u Sušaku, Šibeniku, Splitu, Dubrovniku i Kotoru. U sušačkom području bile su sistematizirane četiri lučke kapetanije II. reda i 12 lučkih zastupništava. U Vinodolskom primorju organizacija pomorske uprave bila je sljedeća: 1926. Lučka kapetanija II. reda Crikvenica: upravitelj Franjo Ružić,[30] lučki kapetan. Lučko zastupništvo Selce: upravitelj Marij Marukić,[31] zvaničnik I. kategorije. Lučko zastupništvo Novi: upravitelj Antun Iskra,[32] zvaničnik II. kategorije. 1929. u Lučkom zastupstvu Novi dužnost upravitelja preuzima Andrija Babić,[33] zvaničnik II. kategorije (1939. unapređen u čin zvaničnika I. kategorije). 1930. u Lučkom zastupništvu Selce dužnost upravitelja preuzima Ivan Gašparov,[34] zvaničnik II. kategorije. U Lučkoj kapetaniji Crikvenica zaposlena su uz upravitelja i dva peljara i jedan ribarski stražar. 1936. u Lučkoj kapetaniji II. reda Crikvenica dužnost preuzima Ignac Rubinić,[35], lučki kapetan II. reda, a 1939. Ivan Moderčin,[36] lučki kapetan I. klase. Kroz čitav taj period dio obale današnje općine Crikvenica, od rta Mandalena uključujući naselja Povile, Žrnovnica, Klenovica i Smokvica, bio je u nadležnosti pomorske uprave Lučke kapetanije Senj.

Okupacijom Jugoslavije 1941. godine, za vrijeme drugog svjetskog rata na jadranskoj obali je zagospodarila fašistička Italija, koja nije pustila tzv. NDH da vrši neku stvarnu upravu na moru ni na onom djeliću obale koji joj je tzv. Rimskim sporazumom bila tobože ostavila. Ukoliko se u NDH spominjala pomorska uprava ili nadležnost na moru ona je bila manje-više pukog formalnog karaktera. Čitav rad lučkih vlasti NDH bio je pod neposrednom kontrolom talijanskih lučkih okupacionih organa »Marina Fiume — Ufficio Italiano di porto Criquenizza«, s isturenim uredima u Selcima i Novome.

Ujesen 1941. godine u sklopu Zapovjedništva Hrvatske mornarice čije je sjedište bilo u Zagrebu, osnovano je Lučko zapovjedništvo Crikvenica, u čijem sastavu je počela djelovati tadašnja Lučka kapetanija Crikvenica sa zastupništvima u Selcima i Novome, pod novim nazivom Lučko poglavarstvo Crikvenica i Lučka odaslanstva Selce i Novi. Lučki kapetan u Lučkom poglavarstvu Crikvenica ostao je Ivan Moderčin (sve do kraja rata), upravitelj lučkog odaslanstva Selce Ivan Gašparov i Lučkog odaslanstva Novi Andrija Babić.[37] Zapovjednik Lučkog zapovjedništva Crikvenica postao je Juraj Bonači,[38] na čiji zahtjev je privremeno formirano Lučko odaslanstvo Sv. Jakov čiji upravitelj je od 1941. do 1943. godine bio Duje Veža.[39] Poslije kapitulacije fašističke Italije 9. rujna 1943. godine osnovana je u Crikvenici Komanda mornarice NOVJ za Hrvatsko primorje i Istru, koja je uglavnom bila sastavljena od osoblja bivšeg Lučkog zapovjedništva u Crikvenici, koje je prešlo na stranu NOV, na čelu s Jurjom Bonačijem.[40] Ovim činom, tj. prelaskom Lučkog poglavarstva Crikvenica s lučkim odaslanstvima Selce i Novi u sastav Saobraćajnog odjeljenja Komande mornarice NOVJ sa sjedištem u Crikvenici, po prvi put na jadranskim prostorima lučka služba i pomorska uprava dobiva svoj istinski narodni karakter.

Po oslobođenju Novog Vinodolskog, Selaca i Crikvenice 16. travnja 1945. godine, po naređenju Sekcije pomorskog saobraćaja NOV 17. travnja 1945. izvršena je primopredaja Lučke kapetanije Crikvenica između dotadašnjeg lučkog kapetana Ivana Moderčina i Nikole Tićca,[41] prvog poslijeratnog lučkog kapetana u Crikvenici, dok su na dužnostima upravitelja lučkih zastupništava Selce i Novi ostali Ivan Gašparov i Andrija Babić. Po naređenju Odsjeka za pomorski saobraćaj, 22. lipnja 1945. uslijedila je nova primopredaja Lučke kapetanije Crikvenica, koju je primio poručnik Miljenko Šoić.[42] Kasnije je formirano Pomorsko poglavarstvo Sušak, u čijem sastavu djeluje Lučka kapetanija Crikvenica i Lučko zastupništvo Selce i Lučko zastupništvo Novi. U prvim poslijeratnim godinama obnove zemlje i tokom perioda administrativnog upravljanja privredom, pred lučkim organima bio je značajan zadatak organizacije pomorskog i lučkog prometa i svih ostalih vidova privredne djelatnosti na moru. O opsegu poslova svjedoči i spis Pomorskog poglavarstva Sušak od 23. kolovoza 1945. u kome je navedeno osoblje Lučke kapetanije Crikvenica:[43] upravitelj Miljenko Šoić, Duje Veža, lučki stražari Nikola Donato, Ante Potočnjak, Nikola Stojčić, Ivan Novak i Ante Lončarić, odgovorni za ugljen Ante Kordić, prodaja karata Bosiljka Vlastelić i Ivan Rogić. U Lučkom zastupništvu Selce: upravitelj Ivan Gašparov, lučki stražar Ivan Brkić. Lučko zastupništvo Novi: upravitelj Andrija Babić, lučki stražar Karlo Rukavina, pomorske karte Marko Holjevac. Nažigač svjetala Juraj Benić iz Selaca. Uz stalno osoblje pri Lučkoj kapetaniji Crikvenica i zastupništvima

Selce i Novi djelovala je radna četa, koja je brojila 50 do 60 ljudi. 5. listopada 1946. godine dužnost upravitelja Lučke kapetanije Crikvenica primio je Duje Veža.[44] U tom periodu Lučka kapetanija Crikvenica imala je u svom sastavu i ribarskog stražara, koji je vršio nadzor nad morskim ribarstvom u morskom pojasu od rta Turnac na Sv. Jakov te od rta Glavina (istočno od Vrbnika) u uvali Žrnovnica ispod Novoga. Do kraja 1946. godine dužnost ribarskog stražara obavljao je Nikola Car.[45] Od travnja 1947. do 1952. godine zbog prelaska na plansku privredu, zbivao se niz organizacionih promjena u pomorskoj upravnoj službi, da bi konačno bile utemeljene tri uprave pomorskih oblasti, četrnaest lučkih kapetanija i sedamdeset i šest lučkih ispostava. Na taj način je područje današnje općine Crikvenica došlo u nadležnost Lučke kapetanije Senj, te je lučka služba zadržala kao izvršne organe Lučku ispostavu Crikvenica i Lučku ispostavu Novi Vinodolski, dok je već 1947. ukinuta Lučka ispostava Selce. 15. siječnja 1949. na dužnost upravitelja u Lučkoj ispostavi Novi Vinodolski dolazi Ivan Udovičić, lučki poručnik.

Zakon o iskorištavanju luka i pristaništa, što je donijet 1961. godine, izuzeo je iz nadležnosti organa pomorsko-upravne službe mnoge njihove dotadašnje poslove, odnosno ostavio im je samo poslove neposredno vezane za sigurnost pomorske plovidbe. Lučke kapetanije uz svoju osnovnu upravnu funkciju postaju sve više inspekcijski organi, što je regulirano Uredbom o lučkimk kapetanijama i kapetanijama pristaništa (Narodne novine SRH br. 51/62), kada je u Hrvatskoj formirano sedam lučkih kapetanija i šezdeset ispostava. U skladu s tim dolazi do ukidanja Lučke kapetanije Senj, a Lučka ispostava Crikvenica i Lučka ispostava Novi Vinodolski prelaze u sastav Lučke kapetanije Rijeka. 15. ožujka 1971. godine dužnost šefa lučke ispostave Crikvenica preuzima Ivan Udovičić, koji uz taj posao sve do 1. srpnja 1974. godine vodi i Lučku ispostavu Novi i Lučku ispostavu Šilo. 1. srpnja 1974. godine na dužnost šefa Lučke ispostave Novi Vinodolski dolazi Miljenko Žanić,[46] kapetan duge plovidbe (dobitnik Plave vrpce »Vjesnika« 1977. godine).

U arhivi Pomorskog sanitarnog poglavarstva u Bakru iz 1828. godine, nalazi se jedan dokument, koji je zanimljiv za proučavanje pravne prošlosti Vinodola, jer je pisan na hrvatskom jeziku. Dokument je zapravo izvještaj sanitarnog stražara u Novome i odnosi se na prekršaj novljanskog paruna Anselma Sokolića, koji je bez sanitarne dozvole doplovio iz Rijeke u Novi i uza svu zabranu sanitarnog stražara Jurja Maričića iskrcao se sa svoje gajete i pošao svojoj kući. Sam tekst Maričićeva izvještaja glasi: »Slavni Kraljevski kaštelanat od Svega Vinodola... Polag zadobite zapovidi od Kr. Kastelaniata pod dnevom 7. t. m. sporadi Anselma Sokolichia, koji je u nediliu uvecher od pol nochi to jest na 2. t. m. prošal jest na Riku svojon gajeton i još dva snjin deska za Marnarih to jest Mikula Zvanovich Ivanov i Bartol Kukail Bartolov, kako jur jest dal na znanje Fanat od Novoga Gosp. Deputatu na Selcza Celigoju, koji Anselmo Sokolich jest prosal prez javiti se niti Fantu niti Gospodinu Deputatu na Selcza, tako neznan kadi se nahaja... U Novome na 7. 9bre 828... Maricich S. G.« Sokolićev prekršaj nakon što je bio preispitan kod Pomorskog sanitarnog zastupništva u Selcima bio je ustupljen Vinodolskom kaštelanatu, kako bi Sokolić bio kažnjen, pošto je bio vinodolski podanik. Prema cijelom predmetu proizlazi da je parun Anselmo Sokolić doplovio 23. listopada 1828. godine oko pet sati poslije podne iz Rijeke sa svojom gajetom »St. Nicolo« od dvije tone i na traženje sanitarnog fanta Maričića nije pokazao zdravstveni list, koji je imao podići na Rijeci, već mu

se u prisutnosti daćnog stražara Ivana Koprive i Tome Prosena suprotstavio, te je dapače kroz noć prevezao kući dio tereta, što ga je bio donio iz Rijeke. Pomorsko zdravstveno zastupništvo u Selcima svojim dopisom broj 35 od 26. listopada 1828. godine podnosi prijavu Kaštelanatu, pošto je Sekulić njegov podanik i moli da bude zatvoren i kažnjen u smislu zakonskih propisa. No predmet nakon što je bio proveden ispitni postupak i nakon što su bili preslušani Maričić i Kopriva, bio je dostavljen Pomorskom sanitarnom poglavarstvu u Bakar. Dapače, predmet je bakarsko Pomorsko sanitarno poglavarstvo ustupilo guverneru »Del Litorale Ungarico«, koji ga je nakon godinu dana 11. srpnja 1829. vratio u Bakar bez većih napomena. Slučaj Anselma Sokolića nije bio jedinstven u praksi tadašnjih naših lučkih ureda, jer je pomorskih sanitarnih prekršaja bilo tada vrlo mnogo. No, Sokolićev slučaj iznosi nam i jedan rijedak odnos u našoj pravnoj historiografiji, s obzirom na činjenicu da je Sokolić kao podanik Vinodolskog kaštelanata mogao biti kažnjen samo u tom Kaštelanatu.[47]

OBALNA I LUČKA SVJETLA

Po nizu uvala i zakloništa sa u kamenu isklesanim prezama za privez brodova na našem području, kao što su Čardak, uvala Žrnovnica, luka Teplo, uvala Jesenova, Slana i Selce, ušće Dubračine, uvala Perčin i druge, može se zaključiti da se sve do početka XIX. stoljeća plovilo uglavnom u povoljno godišnje doba i danju, pogotovo na prostorima Velebitskog i Vinodolskog kanala (Canale della morlacca, Canale di mal' tempo) zbog čestih i iznenadnih udara bure. Sve veće potrebe sigurnosti plovidbe zbog pojačanog izvoza drva s ovom područja nametale su potrebu noćne plovidbe i uspostavljanje potrebne obalne signalizacije. Tek izgradnjom riječke luke i željezničke pruge, 1. ožujka 1870.[48] aktiviran je prvi svjetionik na hridi Galiola, čime je započela izgradnja pomorske rasvjete u pravcu riječke luke, što je pridonijelo bržoj izgradnji obalnih i lučkih svjetala u Vinodolskom primorju. Najstarije obalno svjetlo na obalnom pojasu današnje općine Crikvenica je obalno svjetlo ERTAK na istočnom rtu (Ertak) južnog ulaza u Tihi kanal (45° 13.2' N 14° 36.7' E), koje je sagrađeno 1876.[49] godine u obliku četverougle kamene kućice sa sohom visokom 8 metara. Iako je rekonstrukcija izvršena 1947. godine i danas je to obalno svjetlo sačuvano u izvornom obliku. U početku je imalo karakteristiku stalno zeleno svjetlo vidljivosti 2 Nm, dok je 1951. godine promijenjena karakteristika u ZBl 2^{s} (zeleni bljesak svake dvije sekunde), dok danas svijetli karakteristikom BBl 2^{s} (bijeli bljesak svake dvije sekunde) vidljivosti 5 Nm. 1926.[50] godine sagrađeno je obalno svjetlo TOKAL na rtu Tokal SSE od Selaca u obliku osmerokutne betonske kule na betonskom postolju s karakteristikom svjetla BBl 6^{s} 12 M (bijeli bljesak svakih 6 sek. vidljivo na 12 Nm) na poziciji 45° 8.3' N i 14° 44.6' N. Rekonstrukcija obalnog svjetla Tokal izvršena je 1945. godine te je i danas sačuvano u izvornom obliku i svijetli karakteristikom BBl 6^{s} 9 M (bijeli bljesak svakih šest sekundi vidljivo na devet Nm). 1958. godine[51] sagrađeno je obalno svjetlo SV. ANTON na hridi Sv. Anton ispred Klenovice u obliku bijele kamene četverokutne kule s karakteristikom BBl 3^{s} 6 M (bijeli bljesak svake 3 sekunde vidljivo na 6 Nm).

LUČKA SVJETLA

JADRANOVO[52] — Na uglu pristana postavljeno je 1958. godine lučko svjetlo u obliku crvenog željeznog stupa.

CRIKVENICA — Lukobran — lučko svjetlo u obliku četverougle kule sa stupom sagrađeno 1874. godine na poziciji 45° 10.3' N i 14° 41' E, sa stalnim crvenim svjetlom. 1935. izvršena je prva rekonstrukcija i promijenjena karakteristika u CBl 1.5[s] (crveni bljesak svake 1.5 sek.). U toku drugog svjetskog rata lukobran i lučko svjetlo su oštećeni, te je uslijedila rekonstrukcija 1945. i 1947. godine, te danas svijetli karakteristikom ZBl 2[s] 3 M (zeleni bljesak svake dvije sek. vidljivosti na 3 Nm). 1909. godine[54] postavljene su u blizini luke Crikvenica plutajuće oznake pličine i to: Na granici pličine NW od glave lukobrana dvije crvene cilindrične plutače, te na granici pličine SE od glave lukobrana poluplutača s konstrukcijom i čunjom crne boje. Navedena signalna tijela rekonstruirana su 1937. i 1956. godine.

SELCE — 1874. godine[55] u luci Selce postavljeno je lučko svjetlo na poziciji 45° 9.4' N i 14° 43.3' E s karakteristikom STALNO ZELENO, a na rtu Slana u obliku kamene kućice na poziciji 45° 9.2' N i 14° 43.2' E s karakteristikom STALNO BIJELO SVJETLO. Rekonstrukcija lučkog svjetla izvršena je 1927. i 1934. godine, a danas svijetli karakteristikom ZBl 3[s] 4 M (zeleni bljesak svake 3 sek. vidljivosti 4 Nm).

NOVI VINODOLSKI — 1881. godine[56] sagrađeno je lučko svjetlo na lukobranu s karakteristikom STALNO CRVENO na poziciji 45° 7.5' N i 14° 47.5' E. Rekonstrukcija tog svjetla izvršena je 1934, 1945, 1951. i 1987. Prvi put promijenjena je karakteristika svjetla 1936. godine u CBl 2[s] (crveni bljesak svake dvije sekunde), zatim 1945—51. u BBl 2[s] (bijeli bljesak svake dvije sekunde), dok danas svijetli karakteristikom ZBl 3[s] 2 M (zeleni bljesak svake tri sekunde vidljiv na dvije Nm). 1929. godine spominje se po prvi put zeleno lučko svjetlo na malom gatu luke Novi, koje je prema poznatim podacima građeno 1904. godine u obliku crvenog željeznog stupa, a rekonstruirano 1929. i 1945. godine, pošto je bilo uništeno u toku drugog svjetskog rata. U početku nakon posljednje rekonstrukcije svijetlilo je karakteristikom STALNO CRVENO, dok sada svijetli karakteristikom CBl 4[s] 2 M (crveni bljesak svake četiri sekunde vidljivo na dvije Nm). Od pojave prvih obalnih i lučkih svjetala (1874. Crikvenica i Selce te 1876. rt Ertak), nadzor i održavanje te naplatu svjetlarine vršili su pojedini lučki uredi, a o dnevnom paljenju i gašenju svjetala brinuli su njihovi »nažigači«. Pomorska rasvjeta po prvi put je odvojena od lučkih kapetanija 1960. godine, kada je skoncentrirana u Upravi pomorske oblasti Srednjeg Jadrana. 1962. godine osnovana je Ustanova za održavanje pomorskih plovnih puteva sa sjedištem u Splitu kojoj je jedan od osnovnih zadataka funkcija i održavanje pomorske rasvjete. Za funkciju svjetionika i obalnih svjetala sredstva se osiguravaju na razini Republike, dok troškove održavanja lučkih svjetala snose sami korisnici luka odnosno priobalne općine.

PREGLED DRUGIH SLUŽBI I AGENCIJA VEZANIH UZ POMORSKI PROMET DO 1939. GODINE

Pošto pomorstvo, ribarstvo i ostale djelatnosti na moru na obalnom pojasu današnje općine Crikvenica godinama nisu bili osnovni vid egzistencije

stanovništva ovoga kraja, to je teško pronaći odgovarajući dokumentarij o ovoj vrsti djelatnosti, pa se navode samo činjenice o organizaciji pomorskog prometa i usluga na moru.

PODRUČJE DANAŠNJE LUČKE ISPOSTAVE CRIKVENICA: 1926. godina:[57] Jadranska plovidba dd Sušak — Društveno otpravništvo Crikvenica. Upravitelj: Ivan Skomerža. Društveno otpravništvo Sv. Jakov — Šiljevica. Upravitelj: Paškval Knez. U Crikvenici su bila 2 broda na jedra, 18 ribarica i238 brojem označenih lađi, dok su u Selcima bile tri ribarice i 55 brojem označenih lađi. Danas u Lučkoj ispostavi Crikvenica ima 1.974 registriranih čamaca za vlastite potrebe i 118 čamaca za privredne svrhe. U Crikvenici je bio ured financijske kontrole, čija nadležnost se protezala od Sv. Jakova do Selaca, na kopnu. Ured financijske kontrole na moru Selce — pristanište — bio je zadužen za krstarenje čamcem od Sv. Jakova do Čardaka i obrnuto. Sreska uprava Sušak posjedovala je MČ »Neznani Junak« i MČ »Senjanin Ivo«. Jadranska plovidba dd Sušak — Društveno otpremništvo Selce — Vinodol. Upravitelj: Juraj Jeličić. 1928. godina:[58] Jugoslavenska meteorološka služba na Jadranu — Geofizički zavod Zagreb — Stanica Crikvenica. U svakom mjestu koje je bilo sjedište kapetanije ili lučkog ureda postojala je ribarska savjetodavna komisija koja je skupa s lučkim kapetanom sudila u ribarskim perekršajima, odlučivala o načinu ribolova itd. Članovi komisije bili su izabrani na određeni vremenski period i uglavnom su to bili ugledni građani i ribari. Za primjer navodimo članove Ribarske savjetodavne komisije Crikvenica iz 1928. godine: predsjednik — upravitelj kapetanije Franjo Ružić. Članovi Bono Skomerža, Mate Katnić, Petar Lončarić-Mirinić, a od 1929. i Roko Ivančić i Josip Matejčić. Uz ovu komisiju svako pomorsko mjesto imalo je i pomorsku ubošku zakladu čija komisija je brinula o sakupljanju pomoći porodicama nastradalih pomoraca i ribara. U 1928. godini u Crikvenici su komisiju sačinjavali: predsjednik — upravitelj kapetanije Franjo Ružić. Članovi: Ivan Skomerža, Petar Katnić, Ivan Pobor i Jure Jeličić. Te godine u Selcima je uvedena PTT ugovorna ograničena dnevna služba. 1929. godine[59] u Crikvenici je stacionirana pomorska ribarsak policija Crikvenica, koja je bila opremeljena jednom »lađom« na vesla i jedra, čija nadležnost se protezala od sjevernog rta luke Sv. Jakov do sjevernog rta luke Senj, nasuprotnom obalom otoka Krka od rta Peškera do rta Sokol u Senjskim vratima. Ribarski stražar je bio Josip Kordić. Iste godine u Crikvenici je oformljena Veterinarska stanica Crikvenica u sklopu Pomorske veterinarske službe Sušak. U toj godini izvršen je niz popravaka u luci Crikvenica, a najveći je bio iskop luke u količini od 22.464 m^3 materijala. 1931. godine[60] Ured financijske kontrole u Crikvenici opremljen je motornim čamcem oznake PČ 3. 1932. godina:[61] Ovo je već vrijeme jakog razvoja turizma na području današnje općine Crikvenica, što je uvjetovalo razvijanje niza popratnih djelatnosti. Jedna od prvih turističkih usluga na moru bila je šajkaška služba (prijevoz osoba čamcem uz naplatu), koja je već 1932. godine u Crikvenici bila veoma jaka i popularna, što potvrđuju sljedeći podaci: Šajkašku službu sačinjavalo je 17 čamaca tipa guc i dva motorna čamca kapaciteta 136 osoba. Šajkaši su bili: Ivan Ivančić, Nikola Jurić, Lovro Car, Kuzma Car, Luka Vičić, Mikula Car, Ivan Ivančić, Frane Ivančić, Pavao Car, Ivan Katnić, Ivan Car, Albert Radil, Josip Ivančić, Luka Car, Ivan Katnić, Augustin Car, Ivan Car, Silvestar Brujac, Ivan Car, Anton Lukarić, Nikola Janes, Frane Katnić i Ivan Car. Cjenik šajkaških usluga: 1—2 osobe po satu 15 din., 3—4 osobe

po satu 20 din, pola dana 40 din, čitav dan 70 din, Crikvenica — Novi i natrag 120 din, Crikvenica — Vrbnik i natrag 120 din, Crikvenica — Slivanjska i natrag 70 din, Crikvenica — Šilo i natrag 40 din. U Selcima je šajkašku službu iste godine sačinjavalo 10 čamaca tipa guc kapaciteta 60 osoba. Šajkaši su bili: Petar Lončarić, Ivan Pobor, Josef Jeličić, Benedikt Jeličić, Jovakin Brozović, Ivan Lončarić, Ivan Jeličić, Petar Lončarević, Luka Lončarević i Luka Antić. 1934. godina:[62] Kolika je pažnja poklanjana pomorskom dobru i gradnji pomorskih objekata te prikupljanju sredstava za tu namjenu govori sljedeći podatak: »Okružnica direkcije pomorskog saobraćaja« od 12. listopada 1934. godine broj 20316/34, Naredba o naplati daće primanja za uporabu Primorskog javnog dobra... U Crikvenici za podizanje građevina do 2 kilometra od luke 100 dinara po metru kvadratnom.

PODRUČJE DANAŠNJE ISPOSTAVE NOVI VINODOLSKI: 1926. godina: — Jadranska plovidba dd Sušak — utemeljena 1922. godine — Društveno otpravništvo Novi Vinodolski. Upravitelj Bogoslav Dorčić. Ured financijske kontrole nadležan za područje od Selaca do Čardaka. U Novome su bile 22 brojem označene lađe i 3 motorna čamca. Danas u Lučkoj ispostavi Novi Vinodolski ima registrirano 648 čamaca za vlastite potrebe i 40 čamaca za privredne svrhe. 1928. godine[63] otvorena je PTT — Državna ograničena dnevna služba. 1929. godine[64] otvorena je Pomorska veterinarska služba — Veterinarska stanica Novi. Godine 1932.[65] Ribarsku savjetodavnu komisiju sačinjavali su: predsjednik — upravitelj lučkog ureda Andrija Babić i članovi Zvonko Cvitković iz Klenovice i Toma Butković iz Povila. Godine 1933.[66] članovi komisije su dr. Milutin Mažuranić i Zvonko Cvitković, a 1937. godine[67] Zvonko Cvitković, Ivan Mikuličić, Ante Mudrovčić i Petar Piškulić. Šajkašku službu u Novome sačinjavalo je 7 čamaca tipa guc nosivosti 36 osoba. Šajkaši su u razdoblju od 1932. do 1937. bili: Petar Piškulić Karlo Majoli, Matija Antić, Maks Rogić, Anton Piškulić, Josip Derazović, Ivan Majoli, Pavao Dominis, Anton Babić, Josip Krišković, Josip Deranja, Ivan Toljan i Petar Baran (utopio se na Margaretino 1938. godine). U razdoblju od 1929. do 1938. godine izvršeni su sljedeći važniji radovi u luci Novi: Popravak i dogradnja malog gata (1929), iskop luke 1700 m^3 (1933), popravak južne operativne obale (1937) i popravak obrambenog nasipa lukobrana (1938).

Naravno da ovaj koncizni napis predstavlja samo temeljni dokumentarij o pomorskoj upravi i lučkih uredima u Vinodolskom primorju, o čemu bi se zacijelo mogla napisati opsežna knjiga, budući da postoje bogati adekvatni dokumentarij, koji će se kad-tad morati sustavnije predočiti javnosti.

LITERATURA:

1 Lujo Margitić: Iz vinodolske prošlosti, str. 121 i 224.
2-3 Radojica F. Barbalić: »Pomorstvo« 1955, str. 8.
4-29 Annuario marittimo 1850—1915.
30-36 Pomorski godišnjak 1926—1938.
37-39 Arhiva Lučke ispostave Crikvenica i izjave Duje Veže.
40 Pomorska enciklopedija Leksikografskog zavoda FNRJ, str. 122. Mladen Plovanić: »Vinodolski zbornik« 4, str. 61—69.
40-45 Arhiva Lučke ispostave Crikvenica i izjave Duje Veže.
46 Arhiva Lučke ispostave Novi Vinodolski.
47 Arhiva Pomorskog sanitarnog poglavarstva Bakar. Radojica F. Barbalić: »Pomorstvo« 1955, str. 8.
48-56 Podaci iz godišnjaka pomorstva 1928—1963. Pomorska enciklopedija 6, Pe—Rh, str. 278.
57 Pomorski godišnjak 1926—1938.